

МУЛЬТИМОДАЛЬНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Катерина Мулик

*Південноукраїнський національний університет ім. К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна, UA–65000
m.katrin81@gmail.com*

Дослідження присвячено комплексному аналізу мультимодальності у процесі інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників. Сучасна англійська мова – не тільки освітня дисципліна, а й необхідний засіб для діалогу культур, інтеграції України у світову економічну систему, виконання спільних науково-технічних проєктів з іншими країнами. Зростає потреба у фахівцях, які володіють англійським мовленням, а також підготовлених для роботи з літературною іноземною мовою. Наведене сприяє значним змінам у практиці навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників, де домінує інтегрований підхід, за яким уже з першого заняття студенти навчаються іншомовного професійного спілкування.

Стратегічні напрями розвитку сучасної освіти передбачають реалізацію інтегрованого підходу щодо побудови змісту професійної підготовки майбутніх фахівців. Такі орієнтири потребують переходу від традиційних лінійних моделей структурування знань до складних, від статичних дидактичних систем до динамічних, від уніфікації змісту освіти до розуміння його множинності. Особливої актуальності набуває мультимодальний підхід, який передбачає інтеграцію різних семіотичних систем у процесі комунікації та навчання.

Зроблено теоретичне обґрунтування мультимодального підходу до викладання англійської мови за професійним спрямуванням з урахуванням взаємодії різних семіотичних систем у процесі навчання. Підтверджено актуальність дослідження, яка полягає у вимогах й потребах сучасного суспільства у висококваліфікованих фахівцях із високим рівнем володіння англійською мовою за професійним спрямуванням. Проаналізовано проблему мультимодальності у зарубіжному та вітчизняному науковому дискурсі. Визначено основні переваги використання мультимодальних дидактичних матеріалів під час інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників. Наведено перспективні напрями подальших наукових розвідок, які вбачаємо у визначенні сутності мультимодального підходу до інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: мультимодальність, семіотичні системи, інтегроване навчання, професійно-спрямована англійська мова, соціальний працівник.

В умовах сьогодення володіння іншомовним спілкуванням розглянуто як невід'ємний компонент професійної підготовки майбутніх фахівців, що зумовлює необхідність пошуку ефективних методик викладання іноземної мови. Особливої актуальності набуває використання мультимодальних методів навчання, що передбачає інтеграцію різних семіотичних систем у процесі комунікації та навчання.

Актуальність дослідження проблеми інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників за допомогою мультимодальних методів полягає у вимогах і потребах сучасного суспільства у висококваліфікованих спеціалістах із високим рівнем володіння англійською мовою у професійній сфері.

Проблема дослідження полягає у необхідності теоретичного обґрунтування та практичного впровадження мультимодальних методів інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників.

Аналіз джерельної бази проблеми мультимодальності у процесі інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників демонструє широкий спектр досліджень як українських, так і зарубіжних науковців. Питання функціонування та використання мультимодальних методів навчання іноземних мов досліджували українські науковці у таких напрямках:

- ✓ мультимодальна сутність спілкування та перспективи лінгвістичного дискурсу (Т. Бобошко [2], О. Бабелюк [1], Л. Гливінська [3] та ін.);
- ✓ мультимодальність у функціонуванні та викладанні іноземних мов (на прикладі корейської мови) (Н. Оськіна, А. Пак, А. Юмрукуз [5] та ін.);
- ✓ мультимодальні методи навчання у фаховій підготовці студентів немовних спеціальностей (Л. Ларікова, М. Ткач [7] та ін.);
- ✓ перекладацький аспект мультимодальності (О. Пашун [6], Л. Макарук [4] та ін.).

Серед розробників методології мультимодальності плідними є наукові розвідки зарубіжних учених В. Дебори [9], С. Маттіссена [12], Дж. Коллінза та Р. Блота [8], М. Халлідея [10] та ін.

Мета статті полягає у цілісному аналізі проблеми функціонування мультимодальних методів у процесі інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іноземна мова входить до блоку таких дисциплін, у яких значне місце посідають завдання проблемного та творчого характеру. У навчанні англійської мови у ЗВО важливу роль відіграє методика її викладання, особливо у немовних закладах або на факультетах, де мова не є основною дисципліною спеціальності та, відповідно, на її вивчення надається недостатня кількість годин. Тому використання інтегрованого навчання вважаємо сучасним освітнім процесом і єдиним можливим у процесі

вивчення професійно-спрямованої англійської мови, адже він дає змогу здобувачам залучитися до міжкультурної взаємодії, удосконалює їхні професійно-комунікативні навички, які забезпечать їхню майбутню конкурентоспроможність на ринку праці.

Реалізація цілей інтегрованого підходу до навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників неможлива без використання мультимодальних методів, які спрямовані на забезпечення максимально повного й глибокого пізнавального, соціального та особистісного розвитку здобувачів, покликані бути провідними засобами розвитку концепції студентоцентрованості, забезпечення якості надання освітніх послуг і формування освітнього середовища у вищій освіті, що є важливими умовами забезпечення якості освіти.

Термін мультілітеративність (multiliteracies) був запроваджений групою британських учених і означав новий підхід до розвитку грамотності та педагогічного процесу як наслідок розвитку нових засобів комунікації за допомогою нових технологій, таких як інтернет, мультимедіа та цифрових засобів інформації [3]. Термін “мультимодальність” як мовленнєве поняття з’являється наприкінці XX ст. і об’єднує дослідження лінгвістики, філософії, психології, культурології.

Українські науковці активно досліджують поняття мультимодальності, пропонуючи різні його визначення, як-от: концепція, яка означає використання кількох каналів комунікації одночасно для передання інформації і ґрунтується на поєднанні тексту, звуку, зображень, відео, жестів та інших форм взаємодії, що сприяє більш ефективному сприйняттю та розумінню інформації [1]; здатність людини поєднувати декілька шляхів пізнання світу та спілкування – вербальний, візуальний, кінетичний (за допомогою жестів) та ін. [2, с. 87]; комбіноване передання інформації, де інтеграція цифрових технологій відбувається за допомогою мультимодальних мобільних месенджерів, що забезпечують взаємодію між викладачами та студентами [10]; у більш загальному сенсі мультимодальність є повсякденною реальністю, оскільки ми сприймаємо життя через зір, звук та рухи [6, с. 207].

Цікавим є визначення змісту мультимодальності Л. Макарук, яка складається з п’яти різних й водночас взаємопов’язаних семіотичних компонентів: лінгвістичний, візуальний, аудіолінгвальний, жестикуляція та міміка. Іншими словами, автор стверджує, що мультимодальність є інструментом розуміння та адекватного реагування на визначену ситуацію не тільки з погляду традиційної грамотності, що визначається головно лінгвістичним компонентом, а й використовуючи сучасні мультимедійні технології для більш точного розуміння контексту [14].

Сьогодні існує велика кількість сучасних мультимедійних технологій, методів і прийомів навчання професійно-спрямованої англійської мови. У зв’язку з пандемією COVID-19 та воєнним станом в Україні актуалізувалося

онлайн-навчання на платформах Zoom, Teams, Discord, Skype тощо. Застосування означених платформ допомагають не зупиняти освітній процес і розглядаються як додаткові засоби навчання для учасників освітнього процесу. Варто зауважити, що використання мультимодальних методів у межах інтегрованого підходу до навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників має свою специфіку: комунікативну спрямованість, посилює візуалізацію навчальної інформації, можливість зберігання великої кількості інформації, автоматизацію процесів перевірки, легкий доступ до ресурсів, можливість постійної зміни і поповнення матеріалів. Заняття з використанням мультимедійних застосунків додатково мотивують до подальшого вивчення англійської мови; дає змогу студентам навчатися самостійно, тим самим підвищує самооцінку та впевненість у собі; підсилює взаємодію між студентами, де б вони не перебували, вербалізацію і залучення до спільного групового навчання. Використання презентацій, відео- та аудіоматеріалу сприяє підвищенню ефективності формування іншомовленнєвих навичок.

Зауважимо, що більш ефективним є використання під час інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови таких мультимодальних засобів, як-от: мультимедійний проектор, інтерактивна дошка, електронні енциклопедії і довідники, освітні ресурси Інтернету, відео та аудіотехніка, тренажери та програми тестування, електронні підручники та посібники, інтерактивні конференції і конкурси, науково-дослідні роботи і проекти, дистанційне навчання тощо. Отже, засоби мультимодального навчання є ефективним педагогічним засобом формування іншомовних комунікативних навичок, одним з найважливіших аспектів оптимізації освітнього процесу та розширення спектру арсеналу методичних засобів і прийомів, є цінним додатковим інструментом навчання та зовсім не передбачають виключення традиційних методів, а навпаки, гармонійно поєднуються з ними на всіх етапах освітнього процесу.

Важливим аспектом використання мультимодальних методів у контексті дистанційного навчання є їхня дієвість у позааудиторній діяльності, що відкриває нові можливості для підвищення продуктивної взаємодії викладача й здобувача, залучення студента до іншомовного спілкування, компенсації недостатньої кількості аудиторних годин.

Використання мультимодальності у навчанні іноземних мов за професійним спрямуванням є ефективним засобом підготовки здобувачів до реальних викликів професійної діяльності, забезпечуючи їх необхідними знаннями та навичками для успішної кар'єри. До основних переваг використання мультимодальних дидактичних матеріалів під час інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників відносимо:

- покращення сприйняття та запам'ятовування інформації: комбінація вербальних і невербальних компонентів активізує пам'ять та мислення здобувачів, сприяючи глибшому осмисленню матеріалу;
- розвиток комунікативних навичок: використання автентичних ресурсів, таких як відео та аудіоматеріали, мотивує студентів та покращує їхні навички спілкування в реальних професійних ситуаціях;
- формування навичок міжкультурного спілкування: мультимодальні матеріали допомагають здобувачам краще розуміти культурні особливості країни, мову якої вивчають, що є важливим для ефективної професійної діяльності в міжнародному середовищі.

Висновки. Сучасні дослідження підтверджують, що впровадження мультимодальних методів у викладання іноземних мов сприяє покращенню розуміння матеріалу, підвищенню мотивації здобувачів та ефективності освітнього процесу. Поєднання різних модальностей, таких як текст, зображення, аудіо та відео, допомагає створити більш насичене та інтерактивне освітнє середовище.

Аналіз практичного застосування мультимодальності довів, що у навчанні іноземної мови мультимодальність дає можливість створювати більш інтерактивне та ефективне середовище. Основні форми мультимодального навчання: використання відео- та аудіоматеріалу англійською мовою професійної спрямованості; комбіноване читання та слухання (одночасне читання тексту та прослуховування його аудіозапису); гейміфікація навчання – використання мобільних додатків та інтерактивних платформ (Duolingo, Quizlet); проєктна діяльність – створення мультимедійних презентацій, відеоблогів тощо; інтерактивні завдання; використання методу CLIL (Content and Language Integrated Learning) – передбачає інтеграцію засобів навчання профільного предмета й вивчення англійської мови.

Аналіз функціонування мультимодальних методів у процесі інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників показав його високу ефективність, оскільки забезпечує комплексний розвиток мовних, когнітивних і професійних навичок здобувачів, а інтеграція різних видів мовленнєвої діяльності сприяє кращому сприйняттю, засвоєнню та відтворенню англомовної інформації професійного спрямування.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у визначенні сутності мультимодального підходу до інтегрованого навчання професійно-спрямованої англійської мови майбутніх соціальних працівників.

1. *Бабелюк О. А.* Стилістика мультимодальності: від витоків до здобутків та перспектив. Любов до слова: філологічні нотатки на честь ювілею професора

В. А. Кухаренко : зб. наук. статей / за ред. І. М. Колегаєвої. Одеса : КП ОМТ, 2018. С. 37–52.

2. Бобошко Т. М. Мультиmodalність як форма наукового спілкування. Лінгвістика ХХІ століття. 2016. С. 38–45.

3. Гливінська Л. К. Об'єкт неолінгвістики – мультиmodalність: завдання і рішення. Science and Education New Dimension. Philology. 2018. VI (52). С. 177.

4. Макарук Л. Л. Мультиmodalна лінгвістика: термінологічний апарат і вектори аналізу. Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія “Філологічні науки. Мовознавство”. 2015. № 6 (307). С. 64–76.

5. Пак А., Юмрукуз А. А., Оськіна Н. О. Мультиmodalність у функціонуванні та викладанні іноземних мов (на прикладі корейської мови). “Актуальні питання у сучасній науці”. 2025. № 1(31). С. 1329. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)-941-951](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)-941-951).

6. Пашиун О. В. Перекладацькі трансформації мультиmodalних термінів новогрецької мови українською як механізм досягнення адекватності. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. 2017. Вип. 34. С. 253–268.

7. Ткач М. М., Ларікова Л. А. Мультиmodalні методи навчання у фаховій підготовці студентів мистецьких спеціальностей. Академічні візії. Вип. 36/2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14065901>.

8. Collins J., Blot R. Literacy and Literacies: Texts, Power, and Identity. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. P. 218–223.

9. Deborah W. R. Multimodal Interaction Analysis. Peabody College. Vanderbilt University. 2012. No. 41. P. 62–71.

10. Halliday M. A. K. An Introduction to Functional Grammar. London : Edward Arnold, 2014. 320 p.

11. Makaruk L. L. Multimodal Metaphors Based on Pictograms. RaAM 11 Metaphor in the Arts, in Media and in Communication. The 11th Conference of the Association for Researching and Applying Metaphor. Berlin : FreieUniversitat, 2016. P. 131–132.

12. Matthiessen C. M. I. M. Halliday on Language. The Bloomsbury Companion to M. A. K. Halliday. New York : Bloomsbury Academic, 2015. P. 137–202.

References

1. Babeliuk, O. A. (2018). Stylistyka multimodalnosti: vid vytokiv do zdobutkiv ta perspektyv [Stylistics of multimodality: from origins to achievements and prospects]. Odesa: KP OMT, 37–52 [in Ukrainian].

2. Boboshko, T. M. (2016). Multimodalnist yak forma naukovocho spilkuvannia [Multimodality as a form of scientific communication]. Linhvistyka XXI stolittia, 38–45 [in Ukrainian].

3. Hlyvinska, L. K. (2018). Obiekt neolinhvistyky – multimodalnist: zavdannia i rishennia [The object of neolinguistics is multimodality: tasks and solutions]. *Science and Education New Dimension. Philology*, VI (52), 177 [in Ukrainian].
4. Makaruk, L. L. (2015). Multimodalna linhvistyka: terminolohichniy aparat i vektory analizu [Multimodal linguistics: terminological apparatus and vectors of analysis]. *Naukovyi visnyk Shchidnoievrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky*, 6(307), 64–76 [in Ukrainian].
5. Pak, A., Yumrukuz, A. A., Oskina, N. O. (2025). Multimodalnist u funktsionuvanni ta vykladanni inozemnykh mov (na prykladi koreiskoi movy). [Multimodality in the functioning and teaching of foreign languages (using the example of Korean)]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki*, 1(31), 1329 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)-941-951](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)-941-951).
6. Pashun, O. V. (2017). Perekladatski transformatsii multimodalnykh terminiv novohretskei movy ukrainskoiu yak mekhanizm dosiahnennia adekvatnosti [Translation transformations of multimodal terms from Modern Greek into Ukrainian as a mechanism for achieving adequacy]. *Naukovyi visnyk kafedry YuNESKO KNU*, 34, 253–268 [in Ukrainian].
7. Tkach, M. M., Larikova, L. A. (2024). Multimodalni metody navchannia u fakhovii pidhotovtsi studentiv mystetskykh spetsialnostei. [Multimodal teaching methods in professional training of students of artistic specialties]. *Akademichni vizii*, 36 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14065901>.
8. Collins, J., Blot, R. (2003). Literacy and Literacies: Texts, Power, and Identity. Cambridge: Cambridge University Press, 218–223 [in English].
9. Deborah, W. R. (2012). Multimodal Interaction Analysis. Peabody College. *Vanderbilt University*, 41, 62–71 [in English].
10. Halliday, M. A. K. (2014). An Introduction to Functional Grammar. London: Edward Arnold [in English].
11. Makaruk, L. L. (2016). Multimodal Metaphors Based on Pictograms. RaAM 11 Metaphor in the Arts, in Media and in Communication. Berlin: FreieUniversitat, 131–132 [in English].
12. Matthiessen, C. M. I. M. (2015). Halliday on Language. The Bloomsbury Companion to M. A. K. Halliday. New York: Bloomsbury Academic, 137–202 [in English].

*Стаття: надійшла до редколегії 24.02.2025
доопрацьована 03.03.2025
прийнята до друку 09.04.2025*

**MULTIMODALITY IN THE PROCESS OF INTEGRATED TEACHING
OF PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH TO FUTURE SOCIAL WORKERS****Kateryna Mulyk***South Ukrainian National University named after K. D. Ushynsky,
Staroportofrankivska Str., 26, Odesa, Ukraine, UA-65000*

The study is devoted to a comprehensive analysis of multimodality in the process of integrated teaching of professionally-oriented English to future social workers. Modern English is not only an educational discipline, but also a necessary tool for the dialogue of cultures, the integration of Ukraine into the world economic system, and the implementation of scientific and technical projects with other countries. It contributes to significant changes in the practice of teaching professionally-oriented English to future social workers, where the dominant approach is an integrated approach, according to which students study a foreign language of professional communication from the first lesson. Strategic directions for the development of modern education involve the implementation of an integrated approach to building the content of professional training for future specialists. Such guidelines require a transition from traditional linear models of knowledge structuring to complex ones, from static didactic systems to dynamic ones, from unification of the content of education to understanding its multiplicity. The multimodal approach, which involves the integration of various semiotic systems in the process of communication and studying, is of particular relevance.

The paper provides a theoretical justification for a multimodal approach to teaching English for professional purposes, taking into account the interaction of various semiotic systems in the learning process. The relevance of the study, which lies in the requirements and needs of modern society for highly qualified specialists with a high level of proficiency in English for professional purposes, is confirmed. The problem of multimodality in foreign and Ukrainian scientific discourse is analyzed. The main advantages of using multimodal didactic materials during the integrated teaching of professional English to future social workers are identified. The main directions for further scientific research are established, which we see in determining the essence of a multimodal approach to the integrated teaching of professional English to future social workers.

Keywords: multimodality, semiotic systems, integrated teaching, professionally oriented English, social worker.